

Kdo má (získá) cenu?

Mnohojazyčná československá literatura

ŽÁCI S ODLIŠNÝM
MATĚŘSKÝM JAZYKEM

ŠKODA, ŽE
NEPŘIŠEL
FRANZ
WERFEL.

KAREL ČAPEK

OTOKAR FISCHER

LUDWIG WINDER

MAX
BROD

JANKO
JESENSKÝ
POJĎ
SE VYFOTIT!

MANŽELÉ MANNOVI

A. M. TILSCHOVÁ

MARIE
MAJEROVÁ

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

multikulturní
centrum
praha

V první československé republice byly kultury mnoha národností. Každá z kultur měla svou literaturu – knihy psané ve svém jazyce. Každý rok stát uděloval **státní cenu za literaturu**. Počet cen pro menšiny dával informaci o tom, jak silnou pozici menšina měla v kultuře státu.

Státní ceny za literaturu dávala odborná porota od roku 1920. Předávala je na výročí vzniku Československé republiky 28. října. Výherce vybírala odborná porota. Výherci získali také finanční odměnu 5 000 Kčs (měsíční plat univerzitního profesora nebo pět měsíčních platů horníka).

Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem

Prohlédněte si seznam výherců Státních cen za literaturu z let 1920–1937 a odpovězte na následující otázky:

Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem

PROHLÉDNOUT GRAF

PŘEČÍST SEZNAM

1. Mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami převládá národnost:

- A) Česká
- B) Slovenská
- C) Německá

2. První oceněný/á:

- A) slovenský spisovatel/spisovatelka byl/a v roce DOPLŇTE
- B) německý spisovatel/spisovatelka byl/a v roce DOPLŇTE
- C) maďarský spisovatel/spisovatelka byl/a v roce DOPLŇTE

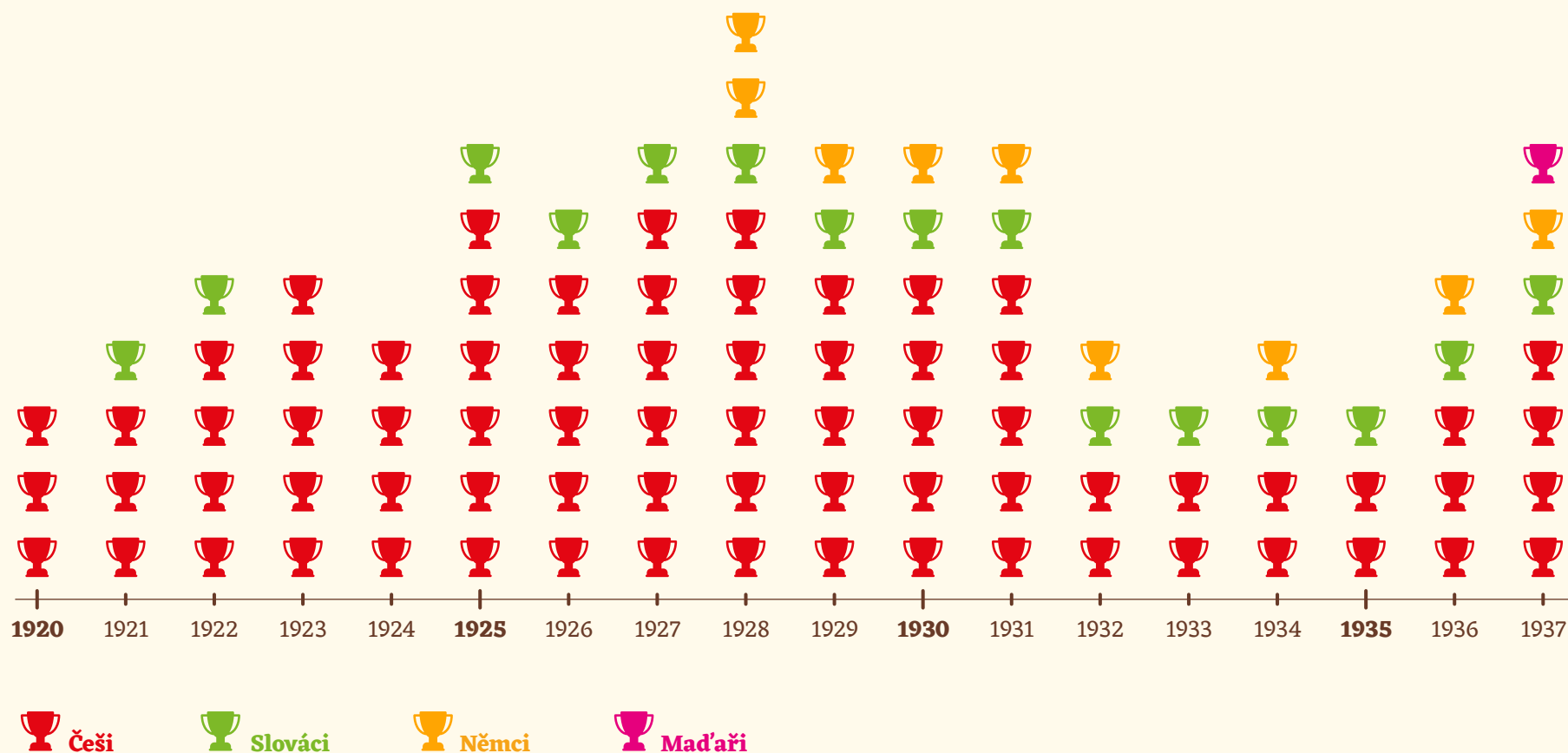
3. Většina spisovatelů/spisovatelek tvořila v menšinovém jazyce.

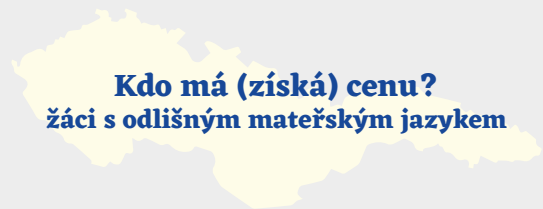
- A) ANO
- B) NE

4. Co znamenalo používání menšinového jazyka pro spisovatele a spisovatelky?

GRAF

Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem

1920

František Balej 1873–1918 | O nového člověka
Karel Matěj Čapek-Chod 1860–1927 | Antonín Vondřejc
Antonín Sova 1864–1928 | Krvácející bratrství

1921

Božena Benešová 1873–1936 | Člověk
Pavol Országh Hviezdoslav 1849–1921 | za básnické dílo
František Chudoba 1878–1941 | Básníci, věštcí a bojovníci
Josef Svatopluk Machar 1864–1942 | On

1922

Viktor Dyk 1877–1931 | Poslední rok
Josef Holeček 1853–1929 | Naši
Martin Kukučín 1860–1928 | Rozprávky
Marie Majerová 1882–1967 | Mučenky
Emil Svoboda 1878–1948 | Utopie

1923

Otokar Fischer 1883–1938 | Hlasy
Otokar Šimek 1878–1950 | Dějiny francouzské literatury
Rudolf Těsnohlídek 1882–1928 | Kolonia Kutejsík
Anna Maria Tilschová 1873–1957 | Vykoupení
Jan Vrba 1889–1961 | Bažantnice a jiné obrázky z přírody

1924

Karel Matěj Čapek-Chod 1860–1927 | Vilém Rozkoč
Karel Čapek 1890–1938 | Krakatit
Rudolf Medek 1890–1940 | Veliké dni
Josef Šusta 1874–1945 | Z dob dávných i blízkých

1925

Ladislav Nádaši Jégé 1866–1940 | Adam Šangala
Josef Kopta 1894–1962 | Třetí rota
Petr Kříčka 1884–1949 | Hoch s lukem
Karel Leger 1859–1934 | V plamenech
Tomáš Garrigue Masaryk 1850–1937 | Světová revoluce
Karel Sezima 1876–1949 | Dravý živel
František Xaver Svoboda 1860–1943 | V malém království

1926

Božena Benešová 1873–1936 | Úder
Ján Hrušovský 1892–1975 | Dolorosa. Muž s protézou
František Václav Krejčí 1867–1941 | Poslední
Zdeněk Nejedlý 1878–1962 | Bedřich Smetana. Díl 2
Antal Stašek 1843–1931 | Vzpomínky
Karel Toman 1877–1946 | Stoletý kalendář

1927

Karel Matěj Čapek-Chod 1860–1927 | Řešany
Antonín Sova 1864–1928 | Drsná láska
Viktor Dyk 1877–1931 | Vzpomínky a komentáře
Josef Kopta 1894–1962 | Hlídač č. 47
Jan Opolský 1875–1942 | Upír
Terézia Vansová 1857–1942 | Kliatba
Otmar Vaňorný 1860–1947 | za překlady Homéra

1928

Rudolf Medek 1890–1940 | Anabáze
Otokar Březina 1868–1929 | za celoživotní dílo
Čestmír Jeřábek 1893–1981 | Svět hoří
Emil Boleslav Lukáč 1900–1979 | O lásce naláskavej
Otakar Pertold 1884–1965 | Ze zapomenutých koutů Indie
František Xaver Šalda 1867–1937 | za životní dílo kritické
Fráňa Šrámek 1877–1952 | Nové básně
Franz Werfel 1890–1945 | za období 1918–1927
Anton Franz Dietzenschmidt 1893–1955 | za životní dílo

1929

Josef Hora 1891–1945 | Deset let
Vojtěch Martínek 1887–1960 | Plameny
Arne Novák 1880–1939 | Josef Dobrovský
Josef Pekař 1870–1937 | Svatý Václav
Ján Smrek 1898–1982 | Božské uzly
Vladislav Vančura 1891–1942 | Poslední soud
Erwin Quido Kolbenheyer 1878–1962 | Die Albsonate

1930

Viktor Dyk 1877–1931 | Devátá vlna
Otokar Fischer 1883–1938 | Duše a slovo
Karel Čapek 1890–1938 | Povídky z druhé kapsy
Jaroslav Durych 1886–1962 | Bloudění
Milan Mitrovský | Paní Helene
Karel Scheinpflug 1869–1948 | Motýl ve svítilně
Max Brod 1884–1968 | Reubeni

1931

Josef Hora 1891–1945 | Tvůj hlas
Vladislav Vančura 1891–1942 | Markéta Lazarová
Josef Čapek 1887–1945 | Stín kapradiny
Jiří Karásek ze Lvovic 1871–1951 | Písně tulákovy o životě a smrti
Ľudmila Podjavorinská 1872–1951 | Balady
Gustav Winter 1889–1943 | Kniha o Francii
Hans Watzlik 1879–1948 | Der Pfarrer von Dornloh

1932

Marie Majerová 1882–1967 | Přehrada
František Halas 1901–1949 | Tvář
Ivan Stodola | Král Svatopluk
Oskar Baum 1883–1941 | Die Schrift, die nicht log

1933

Tido J. Gašpar 1893–1972 | Námorníci
Jaroslav Kvapil 1868–1950 | O čem vím
Ivan Olbracht 1882–1952 | Nikola Šuhaj loupežník

1934

Karel Čapek 1890–1938 | Povětroň
Vítězslav Nezval 1900–1958 | Sbohem a šáteček
Jozef Gregor Tajovský 1874–1940 | Blůznivci
Ludwig Winder 1889–1946 | Familie Dörre überwindet die Krise

1935

Jan Herben 1857–1936 | Kniha vzpomínek
Janko Jesenský 1874–1945 | Demokrati
Zdeněk Němeček 1894–1957 | Na západ od Panonie

1936

František Xaver Šalda 1867–1937 | Dřevoryty staré i nové
Egon Hostovský 1908–1973 | Žhář
Ladislav Novomeský 1904–1976 | Otvorené okná
Jaroslav Seifert 1901–1986 | Ruce Venušiny
Emil Merker 1888–1972 |

1937

Karel Čapek 1890–1938 | Bílá nemoc
František Křelina 1903–1976 | Puklý chrám
Marie Pujmanová 1893–1958 | Lidé na křižovatce
Božena Slavíčková–Timrava 1867–1951 | Dve doby
Jindřich Vodák 1867–1940 | Karel Hynek Mácha
Robert Michel 1870–1957 | Die Burg der Frauen
István Darkó 1902–1971 | Hořící šipkový keř

1938 – Neudělovala se

**Přečtěte si ukázky od vítězů
státních cen za literaturu.**

**Ke každé ukázce přiřad'te možnost,
která správně označuje literární
žánr a druh díla.**

**Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem**

JOSEF ŠUSTA

KAREL ČAPEK

FRANZ WERFEL

ĽUDMILA PODJAVORINSKÁ

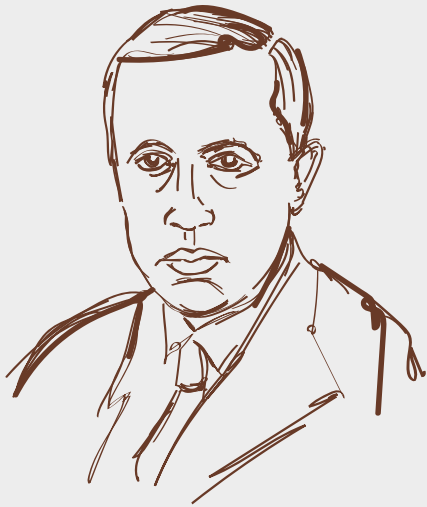
Josef Šusta

Z dob dávných a blízkých, Sbírka rozvah a úvah, 1924

Osídlování německého obyvatelstva v českých zemích za posledních Přemyslovců přispělo ke kulturnímu vývoji českých zemí. Toto osídlování pomohlo českým králům k získání stabilnější moci. Moc českých králů, která se opírala o německou říši římskou, nejvíc vzrostla v průběhu 13. století. Hlavně králové Přemysl Otakar II. a Václav II. posílili české království. Německé osídlování znamenalo pro české země jazykové nebezpečí. Do té doby byla slovanská říše dvojjazyčná. Když vymřela přemyslovská dynastie, bylo velké nebezpečí, že jediným jazykem bude němčina.

Karel Čapek

Bílá nemoc

MARŠÁL: Sedněte si Galéne. Podívejte, velmi mi záleží na baronu Krügovi. Je to můj jediný přítel. Vy nevíte, jaká je to samota, být...diktátorem. Doktore, prosím, zachraňte Krüga.

DR.GALÉN: To je těžké. Já bych rád, ale mám prosbu.

MARŠÁL: To není odpověď.

DR.GALÉN: Prosím Vás, vy jste významný státník a máte velkou moc. Kdybyste nabídli věčný mír, všichni by byli rádi! Celý svět se bojí jenom vás... všichni kupují zbraně jenom kvůli vám.... Když vy řeknete, že chcete mír, bude na celém světě klid.

Franz Werfel

Ne vrah, zavražděný je vinen

Napnul jsem všechny svaly, vykřikl a hodil míč s tak velkou silou, až jsem spadnul na zem. Chvíli jsem tam ležel. Když jsem otevřel oči, stáli kolem mě lidé a mluvili na mě. V dálce jsem viděl otce. Neměl na hlavě klobouk a z nosu mu tekla krev. Věděl jsem, co se stalo. Nezasáhl jsem důstojníka, ale svého otce! Přemohl mě smutek.

Ľudmila Podjavorinská

Překlad v češtině

Klebetnice (Drbna), Balady

Bohatá a pěkná dívka,
ráda by se vdávala.
Chlapci za ní chodí,
ale hned utíkají a ona neví proč.
– Nejsem pěkná? – Jsem chudá?
Dívá se na sebe do zrcadla a češe se.
Otec s matkou pracují na poli.
Ona nemá čas.
Stojí před zrcadlem a jen se češe.
Prase v chlévě kvičí hladem.
Žízní umírají husy a slepice.
Dívka o ně nemá zájem,
myslí jen na ženicha.

Original ve slovenštině

Klebetnice, Balady

Dievka z bohatého domu,
pekná, rúča ešte k tomu,
rada by sa vydávala.
I vohľáčov dosti mala.
Ale každý ako príde,
tak odíde
a zas iný –
i ten umkne bez príčiny.
Myslí dievka rozhorčeno:
– Nie som pekná? Malé veno? –
a sa fintí a sa strojí.
Otec, mati v poli v znoji,
ona k práci nemá času:
večne pred zrkadlom stojí,
musí pestiť svoju krásu.
Prasa v chlievci kvičí hladom,
husi, kury hynú smädom,
ale dievka hluchá-nemá
k úbožiatkam citu nemá;
na ženícha myslí v strachu:
či ho azda zjedla v hrachu?!

Medailonek

Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem

Ze seznamu autorů si jednoho vyberte a
najděte o něm/ní informace podle vzoru.

PROHLÉDNOUT VZOR

Jméno a příjmení

Rok narození, rok úmrtí

Místo narození a národnost

Díla

Něco ze života (koníčky, zajímavosti aj.)

Citát z knihy

Jméno a příjmení

Karel Čapek

Rok narození, rok úmrtí

1890–1938

Místo narození a národnost

Malé Svatoňovice, Česká

Díla

Krakatit

Válka s mloky

Dášeňka

Něco ze života (koníčky, zajímavosti aj.)

Mezi Čapkovy koníčky patřila zahrada a fotografování. Byl 7x nominován na nobelovu cenu. Kniha Dášeňka byla nejpopulárnější fotografickou knihou vydanou za první republiky.

Citát z knihy

„Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen to, co vědí.“

Konec hodiny

Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem

Test

Líbila se ti hodina?

Test

Kdo má (získá) cenu?
žáci s odlišným mateřským jazykem

1. Ke kterému datu se každoročně udělovala Státní literární cena?

A) 28. 10.

B) 18. 11.

C) 1. 1.

2. Který autor Státní cenu nikdy nezískal?

A) Jaroslav Seifert

B) Michal Viewegh

C) Vítězslav Nezval

3. Který československý autor psal německy?

A) Heinrich Mann

B) Franz Werfel

C) František Xaver Šalda

4. Za které dílo Karel Čapek Státní cenu nezískal?

A) Bílá nemoc

B) Dášeňka

C) Krakatit

1. Úvodní fotografie: Autor neuveden. [fotografie]. Návštěva Heinricha Manna. Im: Šámal, Petr a spol. Literární kronika první republiky. Praha: Academia, 2018, str. 369. Originál: Národní archiv.
2. Šusta: Autor neuveden. [fotografie]. Fotografie k heslu Josef Šusta na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
3. Werfel. Max Fenichel. [fotografie]. Fotografie k heslu Max Werfel na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
4. Čapek. Neuveden. [fotografie]. Fotografie k heslu Karel Čapek na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
5. Podjavorinska. Neuveden. [fotografie]. Fotografie k heslu Karel Čapek na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
6. Část seznamu laureátů státních cen byla převzata a doplněna z webu Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.. Dostupné na <http://www.ucl.cas.cz/ceny/?c=2>. [10-9-2020]

(Všechny původní texty byly zkráceny a zjednodušeny pro potřeby žáků s OMJ.)